

*Кошонько Г. А., кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології і педагогіки
Хмельницького національного університету (м. Хмельницький)*

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ ПОДРУЖЖЯ

Статтю присвячено дослідженню психологічних проблем міжособистісних конфліктів подружжя. Проведено теоретичний аналіз змістовної сторони міжособистісного конфлікту, охарактеризовано види конфлікту, розкрито причини виникнення конфлікту, узагальнена інформація з вибору подружжям стратегій успішного вирішення міжособистісних конфліктів та визначено шляхи вирішення конфліктів.

Ключові слова: конфлікт, міжособистісний конфлікт, стратегії вирішення конфліктів, шляхи вирішення конфліктів.

Статья посвящена исследованию психологических проблем межличностных конфликтов супругов. Проведен теоретический анализ содержательной стороны межличностного конфликта, охарактеризованы виды конфликта, раскрыты причины возникновения конфликта, обобщена информация выбора супругами стратегий успешного решения межличностных конфликтов и определены пути решения конфликтов.

Ключевые слова: конфликт, межличностный конфликт, стратегии решения конфликтов, пути решения конфликтов.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах соціальної аномії суспільства, його дезорганізації, число конфліктів зростає, у тому числі в сфері сімейних відносин, тому що всі процеси, що відбуваються в суспільстві, відображаються через індивідів на їхніх сім'ях. Сімейні конфлікти стали широко розповсюдженим явищем, що свідчить про дисгармонію в сімейних відносинах. Проблема виявлення сутності, причин, форм прояву конфліктів є на сьогодні особливо актуальною для науки, тому що в період трансформації суспільства зріс показник розлучення, особливо серед молодих сімей.

Універсальність природи конфлікту зробило його об'єктом вивчення дисциплін, що належать різним галузям наукового знання, – політології, соціології, економіки, юриспруденції, педагогіки й, звичайно ж, психології. Психологічний ракурс дослідження, звертаючись до глибин людської організації, дозволяє проникнути в саму суть конфліктів – їх причинне поле, механізм виникнення, суб'єктивне поле розвитку та ін. Враховуючи внутрішні закономірності даної феноменології, саме він сприяє осмисленню суті конфліктів, що виникають між конкретними людьми по широкому спектру питань, у тому числі й у сфері подружньої взаємодії.

У зв'язку із цим одним із соціально значимих завдань, поставлених у даній

роботі, є пошук ефективних методів вирішення сімейних конфліктів, спрямованих на поліпшення сімейного клімату, взаємин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми на які опирається автор. Дослідження проблематики конфліктів має тривалу історію. Ще античні мислителі – Платон, Арістотель, Епікур – вивчали взаємини людей, їх поведінку в процесі їх взаємодії, природу виникнення конфліктів на основі раціонального осмислення природи суспільного устрою.

В XIX – XX ст. проблема конфліктів досліджувалася в работах К. Маркса, Е. Дюркгейма, М. Вебера, Г. Зімеля, П. Сорокіна, Л. Крісберга, Л. Козера, Т. Парсонса, Р. Дарендорфа, К. Боулдінга, Н. Смелзера, А. Гідденса, Дж. Рекса, А. Раппопорта, М. Дойча, К. Девиса, Р. Фишера та ін.

Проблема конструктивної взаємодії людини в сім'ї, її гармонічного в ній існування, усвідомлення своїх потреб у сім'ї і їхній реалізації є в наш час досить актуальною (Ю. Альошина, Л. Гозман, А. Варга, А. Захаров, О. Карабанова, А. Співаковська, А. Обозова, Н. Обозов, Е. Ейдемільер, В. Юстицький та ін.).

Функції конфліктів досить глибоко проаналізовано у працях В. Андреевої,

Н. Гришійої, А. Ішмуратова, О. Кроніка, Г. Ложкіна, М. Обозова, М. Пірен, Т. Титаренка, М. Томчука, Є. Потапчука та багатьох інших дослідників. Проблеми міжособистісних конфліктів у такій специфічній сфері їх прояву, як сімейно-шлюбна взаємодія, досліджували С. Ковальов, Г. Кочарян, О. Кочарян, О. Маховіков, Г. Навайтис, Р. Річардсон та ін.

Особливу групу становлять дослідження причин конфлікту, конфліктних стосунків та способів їх корекції (Н. Малярова, Т. Мішина, В. Сисенко, В. Столін та ін.).

Аналіз науково-психологічної літератури з досліджуваної проблеми засвідчив, що проблеми причин виникнення, розвитку та вибору подружжям стратегій успішного вирішення міжособистісних конфліктів подружжя, незважаючи на її актуальність і важливе практичне значення поки що вивчена недостатньо.

Метою даної статті є теоретичний аналіз й узагальнення інформації з проблеми психологічних аспектів причини виникнення, розвитку та вибору подружжям стратегій успішного вирішення міжособистісних конфліктів, а також розвиток вміння налагоджувати ефективні взаємини у сім'ї.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до сучасних підходів конфлікт розглядається як важлива сторона взаємодії людей у суспільстві і як невід'ємна частка соціального буття, форма людської активності.

До міжособистісних конфліктів відноситься зіткнення двох або більше людей – носіїв суперечливих інтересів, мотивів, цілей, що відбувається в умовах дефіциту деякого ресурсу, здатного задовольнити наявну в них потребу (потреби). Міжособистісний конфлікт найбільш яскраво проявляється в порушенні нормального спілкування або ж у повному його припиненні. Для аналізу змістовної сторони міжособистісного конфлікту важливо враховувати, що він завжди викликається деякою проблемою, яка в певній мірі значима для кожного з учасників конфлікту, робить їх взаємодіючими й породжує протиріччя між ними [4].

Подружній конфлікт являє собою конфлікт, що розвертається між суб'єктами в сфері подружніх відносин [13; 14; 15]. Конфлікти між подружжям характеризуються як загальними особливостями, властивими в

будь-якій конфліктній поведінці, так і специфічними особливостями, обумовленими сферою виникнення даного виду конфліктів [8].

Л. Петровська [9] виділила наступні категоріальні підстави аналізу конфлікту: структура, динаміка, функції, типологія. Структура конфлікту характеризується конфліктною ситуацією (учасники й об'єкт конфлікту) і інцидентом (відкрите зіткнення учасників конфлікту). У динаміці конфлікту виділяються етапи: виникнення об'єктивної передконфліктної ситуації; усвідомлення цієї ситуації як конфліктної; інцидент; вирішення (завершення конфлікту); післяконфліктна ситуація [1]. Можна говорити про позитивну (конструктивну) і негативну (деструктивну) функції конфлікту. Конструктивна функція полягає в об'єктивуванні джерела розбіжностей і протиріч та створенні умов для усунення конфлікту, у профілактиці стагнації відносин, стимулюванні розвитку відносин і їх оптимізації [4].

У сучасній психології прийнято вважати, що важливо не стільки вміти запобігати конфліктам, скільки ефективно їх вирішувати. Втеча від конфлікту не знімає проблеми протиріч у сім'ї, а тільки збільшує її, зберігаючи депривацію значимих потреб членів сім'ї. Конфлікт може бути конструктивним і деструктивним, підвищувати ступінь згуртованості, ціннісно-значеннєвої єдності й ефективності функціонування сім'ї або, навпаки, підсилювати її дисфункціональність [9].

Конструктивний конфлікт характеризується наступними ознаками:

- проблема вирішується на основі інтеграції, компромісу й врахування інтересів усіх членів сім'ї;
- у результаті зміцнюються відносини між подружжям, поліпшується взаєморозуміння й зростає здатність ефективно вирішувати нові конфлікти, знижується рівень конфліктності сім'ї в цілому;
- потім наступає поліпшення емоційного клімату сім'ї в цілому й емоційного статусу кожного члена сім'ї: зникають тривоги, страхи, напруженість.

Деструктивний конфлікт, на відміну від конструктивного, характеризується тим, що:

- проблема не вирішується – відбувається або повне підпорядкування одним учасником конфлікту іншого, силове

нав'язування свого варіанта вирішення проблеми, або вирішується формально, або спостерігається відхід від проблеми – переривання конфлікту (уявне перемир'я) [6];

- суперечливість потреб і інтересів зберігається, потреби члена сім'ї, що вийшов з конфлікту «переможеним», залишаються незадоволеними;

- у результаті виникають емоційне відчуження, дистанціювання, почуття самотності, тривоги, безвихідності (коли конфлікти накопичуються); ставши хронічною, така ситуація може привести до невротизації й депресії.

Таким чином, конструктивний конфлікт – це конфлікт, де «немає переможених і переможців», де виграють обидві сторони, а деструктивний – це «нав'язування переможцем своєї волі переможеному» [2].

Залежно від динаміки розрізняють конфлікти актуальні, тобто реалізовані в цей час і безпосередньо пов'язані з певною проблемою, що й прогресують, у яких масштаб і інтенсивність протистояння учасників усе більше наростає. Виділяють також звичні конфлікти, що виникають із будь-якого приводу, що й характеризуються емоційною утомою партнерів, що не докладають реальних зусиль для їхнього вирішення. За звичними конфліктами, як правило, сховані глибинні протиріччя, подавлені й витиснуті із свідомості.

За ступенем виразності конфлікти можуть бути відкриті, що явно проявляються в поведінці й неявними, прихованими. Останні становлять особливу небезпеку, тому що приводять до виникнення комунікаційної проблеми, коли дійсна причина конфлікту не є предметом обговорення й часто навіть не усвідомлюється.

В основі виникнення конфлікту лежать причини, що визначають його зону [9; 13]:

- неадекватна мотивація шлюбу, коли мотиви одруження лежать поза сферою сімейно-шлюбного союзу;

- порушення рольової структури сім'ї внаслідок непогодженості уявлень її членів про сімейний уклад, сімейні цінності; відмінностей уявлень про подружні ролі, рольові очікування; конфліктності ролі й рольового перевантаження; некомпетентності виконання ролі й у результаті цього недостатнього задоволення потреб членів сім'ї;

- невирішеність проблеми сімейного лідерства у формі боротьби за нього подружжям, існування невизнаного лідерства й лідерства за межами нуклеарної сім'ї; реалізація авторитарно-директивного стилю керівництва у формі силового домінування; неефективність керівництва й керування сім'єю;

- непогодженість і суперечливість уявлень про цінності, цілі і методи виховання дітей;

- дисгармонійність сексуальних відносин, в основі якої в значній кількості випадків лежать більш глибокі причини, пов'язані з порушеннями й викривленнями почуття любові;

- порушення й викривлення почуття любові; переживання його втрати; відсутність або дефіцит емоційної підтримки й взаєморозуміння;

- обмеження можливостей особистісного росту, включаючи проблеми професійного росту й самореалізації кожного зі членів сім'ї; низький ступінь підтвердження самоцінності Я в рамках сімейної системи, обмеження особистої гідності, недостатня повага партнерами один одного;

- ускладнення міжособистісної комунікації внаслідок низької комунікативної компетентності й порушень соціальної перцепції, неадекватності образу партнера й характеру відносин з ним;

- низький рівень матеріального благополуччя; погані житлові умови; неефективне планування й виконання бюджету; фінансові розбіжності, пов'язані з перебільшеними матеріальними потребами одного зі членів сім'ї, з рішенням питання про внесок кожного з подружжя в сімейний бюджет;

- низький рівень кооперації, взаємодопомоги й взаємопідтримки у вирішенні господарсько-побутових проблем сім'ї, поділі домашньої праці, догляді за дітьми й старими;

- неефективна система відносин нуклеарної сім'ї з розширеною сім'єю внаслідок надмірної розмитості або твердості меж; нездатність нуклеарної сім'ї до гнучкої реконструкції меж сімейної системи, особливо на перехідних стадіях її життєвого циклу;

- неефективна система взаємодії між батьківською й дитячою підсистемами, надмірна твердість їх меж;

- ревності, подружня зрада;

- неадекватна поведінка одного зі членів сім'ї (алкоголізм, агресія й насильство, використання психотактивних речовин, схильність до азартних ігор і т.д.);

- непогодженість подружніх уявлень про оптимальний режим проведення дозвілля, відпочинку, характеру відносин і спілкування із друзями.

Зазначені причини визначають зони конфлікту, які можуть бути співвіднесені з основними функціями сім'ї.

У роботі В. Левкович і О. Зуськової [8], присвяченої подружнім конфліктам, досліджувалися об'єктивно благополучні сім'ї, тобто сім'ї з гарними матеріальними й житловими умовами, у яких алкоголізм, аморальна поведінка подружжя, зради були відсутні. Виявилося, що найбільш частою причиною конфліктів у таких сім'ях було порушення культури спілкування, недотримання подружжям норм повсякденного життя, етичних норм спілкування й взаємодії. На друге місце автори поставили низький рівень задоволення потреб подружжя в захисті Я-Концепції, обмеження особистісної гідності, недолік поваги, применшення цінності Я. Третє місце розділили дві сфери подружніх взаємин – рольова взаємодія й поінформованість про різні сторони життя партнера й світі його внутрішніх переживань. Конфлікти в цьому випадку виникали через непогодженість рольових очікувань і незадоволеності рольовою поведінкою партнера, невирішення проблеми лідерства й верховенства, а також у силу недоліку близькості, довіри й взаєморозуміння між подружжям.

Залежно від частоти, глибини й характеру виразності конфліктів виділяють кризові, конфліктні, проблемні й невротичні сім'ї. У кризовій сім'ї протиріччя інтересів, потреб подружжя охоплюють усі важливі сфери життєдіяльності сім'ї, партнери проявляють ворожість і відсутність конструктивного підходу до розв'язання конфліктів. Конфліктна сім'я характеризується сталістю зіткнень інтересів, однак зусилля партнерів спрямовані на пошук шляху розв'язання конфліктів. Проблема сім'я відрізняється тривалим

збереженням ситуації депривації потреб членів сім'ї, що знаходить висвітлення у високій готовності до конфліктів і загостренні відносин між подружжям. Високий рівень сімейної тривоги, емоційна напруженість і лабільність, фрустрованість членів сім'ї характеризують сім'ю невротичну.

Оскільки в реальному житті не так просто з'ясувати дійсну причину конфлікту й знайти адекватний спосіб його вирішення, то доцільно вибрати певну стратегію поведінки залежно від обставин. Існує п'ять основних стилів поведінки при конфлікті: конкуренція або суперництво; співробітництво; компроміс; пристосування; ігнорування або відхилення.

Стиль поведінки в конкретному конфлікті, визначається тим заходом, у якому ви прагнете задовольнити власні інтереси, діючи при цьому пасивно або активно, і інтереси іншої сторони, діючи спільно або індивідуально.

Стиль конкуренції або суперництва – цей стиль найбільш типовий для поведінки в конфліктній ситуації. Його можна використовувати, якщо ви робите більшу ставку на своє рішення виниклої проблеми, оскільки результат конфлікту дуже важливий для вас: маєте достатню владу й авторитет; почуваєте, що у вас немає іншого вибору й вам нема чого втрачати; повинні прийняти непопулярне рішення й у вас досить повноважень для вибору цього кроку.

Співробітництво – найбільш важкий із усіх стилів, але разом з тим найбільш ефективний при вирішенні конфліктних ситуацій. Перевага його в тому, що ви знаходите найбільш прийнятне для обох сторін рішення й робите з опонентів партнерів. Такий підхід веде до успіху як у справах, так і в особистому житті. Вибір стратегії співробітництва найбільш успішний, якщо конфлікт стосується безпосередньо міжособистісних відносин подружжя, урегулювання питань виховання дітей або взаємодії подружжя із друзями; викликаний етичними або діловими невідповідностями подружжя.

Стиль компромісу – суть його полягає в тому, що сторони намагаються врегулювати розбіжності, ідучи на взаємні поступки. Цей стиль найбільш ефективний, коли бажання сторін співпадають. При використанні цього стилю акцент робиться не на рішенні, яке

задовольняє інтереси обох сторін, а на варіанті, з яким кожний міг би погодитися. Вибір стратегії компромісу найбільш успішний, якщо конфлікт викликаний естетичними невідповідностями партнерів.

Стиль ухилення – реалізується зазвичай, якщо конфлікт не торкається прямих інтересів сторін або виникла проблема не настільки важлива для сторін і в них немає потреби відстоювати свої інтереси.

Стиль пристосування означає, що ви дієте разом з іншою стороною, але при цьому не намагаєтесь відстоювати власні інтереси з метою згладжування атмосфери й відновлення нормальної робочої обстановки. У такому випадку ви жертвуєте власними інтересами на користь іншої сторони. Вибір стратегії пристосування найбільш успішний, якщо конфлікт стосується взаємин подружжя з родичами й іншими категоріями громадськості, і обумовлений комунікативними невідповідностями подружжя.

Розв'язання конфлікту – це завершальна його стадія. При цьому вирішення не завжди припускає повне досягнення згоди між протидіючими сторонами, з усуненням його джерела й причин. Вирішення може бути з повним або частковим досягненням згоди й, отже, з повним або частковим усуненням джерел і причин конфлікту. Виникаючи в процесі міжособистісного спілкування конфлікти можуть бути врегульовані й вирішені за допомогою різних методів управління розвитком конфлікту.

Н. Пезешкіан виділяє чотири основні форми переробки конфліктів: тілесну – через відчуття й сприйняття; діяльну – через розум і діяльність; соціально-комунікативну – через контакти, використання традицій; і спілкування – через уяву й інтуїцію. Тіло дає вірне відображення ситуації; соціальні контакти й традиції – можливість скористатися мудрістю батьків і досвідом попередніх поколінь; уява й інтуїція допомагають прогнозувати майбутнє й знайти рішення; розум і діяльність дозволяють втілити це рішення в життя. Ефективну переробку конфлікту забезпечують єдність і погоджена взаємодія всіх чотирьох форм [10].

Іншим ефективним шляхом вирішення конфліктів є модель «сімейної ради», запропонована Т. Гордоном для розв'язання конфліктів у дитячо-батьківських відносинах,

але потенційно настільки ж ефективна для вирішення подружніх конфліктів [2].

Центральною ідеєю моделі «сімейної ради» є теза про те, що в конфліктній ситуації, якою б вона не була, якими б причинами не була ініційована, не повинно бути «переможців» і «переможених». Автор вважає, що з'ясування причин виникнення конфлікту, виявлення його винуватця й ініціатора не допоможуть розв'язати проблему, а лише збільшать її. Конструктивний підхід, на думку Гордона, полягає в пошуку рішення проблеми на основі принципу рівноправності всіх учасників конфлікту незалежно від віку й ролі в сім'ї. Непорушним при цьому є правило обов'язкової прийнятності способу розв'язання конфлікту для всієї сім'ї.

«Сімейна рада» є досить ефективною формою роботи із сімейними проблемами, навіть якщо в основі конфлікту лежать глибинні причини, які при реалізації моделі «сімейної ради» не стають предметом аналізу й переосмислення, як, наприклад, у позитивній сімейній психотерапії Пезешкіана.

У сучасній практичній психології розроблений ряд технік, що дозволяють практичному психологу, як суб'єкту праці з сім'єю, формувати в подружжя навички конструктивної поведінки в конфліктній ситуації.

Однією з таких технік є методика «Конструктивна сварка» чеського психолога С. Кратохвила [11]. Сутність методики полягає в тому, що подружжю пропонують розіграти реальну або гіпотетичну (відповідно запропонованому психологом вихідному сценарію) конфліктну ситуацію, а потім за допомогою спеціального опитувального листка (оцінного формуляра) оцінити ефективність своєї поведінки в тій же розіграній конфліктній ситуації.

Якщо можна припустити, що подружжя володіють багатими внутрішніми ресурсами для самостійного вирішення конфліктної ситуації (високий рівень освіти, духовні ціннісні орієнтації), але повсякденна динаміка конфліктної взаємодії не дає їм включити в дію ці ресурси через активізацію захисних механізмів, то для перетворення типових зразків поведінки в подружньому конфлікті можна використовувати методику психологічної діагностики й корекції конфліктного спілкування в сім'ї В. Смехова [12].

Подружжя може довгий час конфліктувати не тільки тому, що в них відсутні навички конструктивної поведінки в конфліктній ситуації, але й по інших, більш глибоких причинах. Для дослідження цих причин і наступної роботи з ними практичний психолог може використовувати психодіагностическую методику «Реакції подружжя на конфлікт», розроблену українським психологом А. Качаряном [5].

Якщо в міжособистісному конфлікті переважають негативні тенденції (взаємна ворожість, образи, підозри, недовіра, ворожий настрій і т.д.) і опоненти не можуть або не бажають іти на діалог, то в якості першого етапу врегулювання конфлікту слід використовувати так звані непрямі методи врегулювання міжособистісного конфлікту, такі як:

1. Метод «виходу почуттів». Опонентів дають можливість висловитися, тим самим, знижуючи в нього емоційно-психологічну напругу. Після цього людина більшою мірою схильна до пошуку варіантів конструктивного врегулювання конфлікту.

2. Метод «позитивного відношення до особистості». Конфліктуючий, правий він або винуватий – завжди страждає. Необхідно висловити йому свої співчуття й дати позитивну характеристику його особистим якостям типу: «Ну Ви ж розумна людина...». Прагнучи виправдати таку позитивну оцінку, опонент буде прагнути знайти конструктивний спосіб розв'язання конфлікту.

3. Метод втручання «авторитарного третього». Людина, що перебуває в конфлікті, як правило, не сприймає висловлених опонентом на його адресу позитивних слів. Посприяти може хтось «третій», що користується довірою. Тобто, конфліктуючий буде знати, що його опонент не такої вже й поганой про нього думки, і цей факт може стати початком пошуку компромісу.

4. Прийом «оголена агресія». В ігровій формі в присутності третьої особи опонентам дають «виговоритися про наболіле». У таких умовах сварка, як правило, не досягає крайніх форм, і напруга у відносинах опонентів знижується.

5. Прийом «примусового слухання опонента». Конфліктуючим ставлять умову уважно слухати один одного. При цьому

кожний, перш ніж відповісти опоненту, повинен з певною точністю відтворити його останню репліку. Зробити це досить важко, тому що конфліктуючі чують тільки себе, приписуючи опоненту слова й тон, яких у дійсності й не було. Упередженість опонентів одрин до одного стає очевидною, і розжарення напруженості в їхньому відношенні спадає.

6. Обмін позицій. Конфліктуючим сторонам пропонують висловлювати претензії з позиції свого опонента. Це прийом дозволяє їм «вийти» за межі своїх особистих образ, цілей і інтересів і краще зрозуміти свого опонента.

7. Розширення духовного обрію сторін, що сперечаються. Це спроба вивести конфліктуючих за рамки суб'єктивного сприйняття конфлікту й допомогти побачити ситуацію в цілому, з усіма можливими наслідками.

Важливим етапом на шляху розв'язання конфлікту є сама готовність до його вирішення. Така готовність з'являється внаслідок переоцінки цінностей, коли одна або обидві конфліктуючі сторони починають усвідомлювати безперспективність продовження протистояння. У цей період відбуваються зміни у відносинах до ситуації, до опонента й до самого себе. Міняється також сама конфліктна установка. Основними шляхами попередження конфліктів є побудова сімейних відносин на засадах рівноправності, взаємної відповідальності, довіри і пошани.

Висновки. Таким чином, зважаючи на результати теоретичного аналізу вітчизняних та зарубіжних дослідників по проблемі міжособистісних конфліктів подружжя можна зробити висновок про те, що феномен подружніх конфліктів являє собою складне психологічне утворення, прояви якого мають значну варіативність параметрів, що залежать від об'єктивних і суб'єктивних особливостей міжособистісної взаємодії подружжя. Проблема конфліктів у значній мірі врахована вітчизняними психологами, однак багато питань вимагають поглибленого розгляду й тривалого дослідження, а тому актуальним **перспективним напрямком** є дослідження профілактики міжособистісних конфліктів у сім'ї.

Література

1. Анцупов А. Я. Конфликтология: учебник для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 551 с.
2. Гордон Т. Р. Р. Е. Т. повышение родительской эффективности / Т. Гордон ; А. Фромм. – Екатеринбург : АРД ЛТД, 1997. – 608 с.
3. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб: Питер, 2012. – 464с.
4. Донцов А. И., Полозова Т. А. Проблема конфликта в западной психологии // Психологический журнал. Т. 1. № 6. 1980. – С. 119–123.
5. Кочарян Г. С. Психотерапия сексуальных расстройств и супружеских конфликтов / Г. С. Кочарян, А. С. Кочарян. – М. : Медицина, 1994. – 224 с.
6. Ковалев С. В. Психология современной семьи / С. В. Ковалев. – М.: Просвещение, 1988. – 208 с.
7. Кочетов А. И. Начало семейной жизни / А. И. Кочетов, А. А. Логинов Мужчины и женщины: отношения полов. – Мн. : Полымя, 1989. – 447 с.
8. Левкович В. П., Зуськова О. Э. Социально-психологический подход к изучению супружеских конфликтов // Психологический журнал. – 1985. Т. 6. – № 3. С. 126–137.
9. Петровская Л. А. Теоретические и методологические основы социально-психологического тренинга. Автореф. дисс. докт. психол. н. – М, 1985– 40 с.
10. Пезешкиан Н. Позитивная семейная психотерапия: семья как психотерапевт / Н. Пезешкиан. – М. : Академия, 1993. – 324 с.
11. Психотерапия супружеских отношений / Станислав Кратохвил; пер. с чеш. Т. В. Даниловой, под ред. Г. С. Васильченко. – Москва : Медицина, 2008. – 327 с.
12. Смехов В. А. Опыт психологической диагностики и коррекции конфликтного общения в семье // Вопросы психологии. 1985. – № 4. – С. 83–92.
13. Сысенко В. А. Супружеские конфликты / В. А. Сысенко. – М. : Мысль, 1989. – 173 с.
14. Херсонский Б. Г. Психология и психопрофилактика семейных конфликтов / Б. Г. Херсонский, С. В. Дворяк. – Киев, 1991. – 189 с.
15. Шуман С. Г. Конфликты в молодой семье: причины, пути устранения / С. Г. Шуман, В. П. Шуман. – Мн. : Университетское, 1989. – 80 с.

Koshonko G. A., Ph.D., associate professor

PSYCHOLOGICAL PROBLEMS INTERPERSONAL CONFLICTS SPOUSES

The article is devoted to the theoretical study of the psychological problems of interpersonal conflicts spouses. The subject of research is the psychological characteristics of interpersonal conflicts spouses. PURPOSE: To conduct a theoretical analysis of the substantive aspect of interpersonal conflict; characterize the types of conflict; uncover the causes of the conflict; compile information to choose a spouse strategies for successful dealing with interpersonal conflicts; identify ways of resolving conflicts. To solve the problems of philosophical analysis was used, the socio-psychological literature on the problem under study. New is the depth review content aspect of manifestation of marital conflict. It is shown that the traditional strategy to resolve the conflict can be seen as strategies for resolving interpersonal conflicts spouses.

Keywords: conflict, interpersonal conflict, strategies for solving, ways of resolving conflicts.